C/2026/3919

1.9.2026.

PADOMES IETEIKUMS

(2026. gada 10. jūlijs),

par Igaunijas ekonomikas, sociālo, nodarbinātības, strukturālo un budžeta politiku

(C/2026/3919)

EIROPAS SAVIENĪBAS PADOME,

ņemot vērā Līgumu par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 121. panta 2. punktu un 148. panta 4. punktu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2024/1263 (2024. gada 29. aprīlis) par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpusēju uzraudzību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 ([1]), un jo īpaši tās 3. panta 3. punktu,

ņemot vērā Eiropas Komisijas ieteikumu,

ņemot vērā Eiropas Parlamenta rezolūcijas,

ņemot vērā Eiropadomes secinājumus,

ņemot vērā Nodarbinātības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu,

ņemot vērā Sociālās aizsardzības komitejas atzinumu,

ņemot vērā Ekonomikas politikas komitejas atzinumu,

tā kā:

(1) Regulā (ES) 2024/1263 ir precizēts, ka ekonomikas pārvaldības sistēmas mērķi ir veicināt stabilas un ilgtspējīgas publiskās finanses, ilgtspējīgu un iekļaujošu izaugsmi un noturību, izmantojot reformas un investīcijas, un novērst pārmērīgu valdības budžeta deficītu. Regulā ir noteikts, ka Padome un Komisija Eiropas pusgada kontekstā veic daudzpusēju uzraudzību saskaņā ar Līgumā par Eiropas Savienības darbību (LESD) noteiktajiem mērķiem un prasībām. Eiropas pusgads jo īpaši ietver konkrētām valstīm adresētu ieteikumu formulēšanu un to īstenošanas uzraudzību.

(2) Komisija 2025. gada 25. novembrī pieņēma atzinumu par Igaunijas 2026. gada budžeta plāna projektu. Tajā pašā datumā Komisija uz Regulas (ES) Nr. 1176/2011 pamata pieņēma 2026. gada brīdināšanas mehānisma ziņojumu, kurā Igaunija nebija minēta to dalībvalstu vidū, par kurām būs jāizstrādā padziļināts pārskats. Komisija pieņēma arī ieteikumu attiecībā uz Padomes ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku, ieteikumu attiecībā uz Padomes ieteikumu par cilvēkkapitālu Eiropas Savienībā, kā arī priekšlikumu attiecībā uz 2026. gada vienoto nodarbinātības ziņojumu, kurā analizēta nodarbinātības pamatnostādņu un Eiropas sociālo tiesību pīlāra principu īstenošana. Ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku ([2]) Padome pieņēma 2026. gada 21. aprīlī un vienoto nodarbinātības ziņojumu un ieteikumu par cilvēkkapitālu – 2026. gada 9. martā.

([1]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2024/1263 (2024. gada 29. aprīlis) par ekonomikas politikas efektīvu koordināciju un budžeta daudzpusēju uzraudzību un ar ko atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 1466/97 (OV L, 2024/1263, 30.4.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj).

([2]) OV C, C/2026/2434, 28.4.2026., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2026/2434/oj.

(3) Komisija 2025. gada 29. janvārī publicēja Konkurētspējas kompasu – stratēģisku satvaru, kura mērķis ir nākamajos piecos gados palielināt Savienības globālo konkurētspēju. Tajā ir noteikts, ka būtiski ilgtspējīgas ekonomikas izaugsmes pīlāri ir trīs pārmaiņu imperatīvi – inovācija, dekarbonizācija un konkurētspēja – un drošība. Kopš Konkurētspējas kompasa publicēšanas tas ir izmantots Eiropas pusgada darbā, proti, ar tā palīdzību ir nodrošināts, ka dalībvalstu ekonomikas politika atbilst ES stratēģiskajiem mērķiem un ka tiek izveidota vienota pieeja ekonomikas pārvaldībai, kas visā Savienībā veicina ilgtspējīgu izaugsmi, inovāciju un noturību.

(4) 2026. gadā Eiropas ekonomikas politikas koordinēšanas pusgads risinās vienlaikus ar Atveseļošanas un noturības mehānisma (ANM) noslēguma posma īstenošanu ([3]). Atveseļošanas un noturības plāniem līdztekus kohēzijas politikas finansējumam ir bijusi būtiska nozīme Eiropas pusgada politikas prioritāšu īstenošanā, jo šie plāni bija nepieciešami, lai efektīvi pievērstos visām problēmām, kas konstatētas iepriekšējā ciklā konkrētām valstīm adresētajos attiecīgajos ieteikumos, vai arī būtiskai to daļai, un Eiropas kohēzijas politikas finansētajās programmās bija jāņem vērā konkrētām valstīm adresētie ieteikumi. Tuvojoties ANM darbības beigām, joprojām ir būtiski saglabāt un izmantot ANM ietvaros atbalstītās un īstenotās reformas un investīcijas, jo īpaši tās, kas palīdz risināt konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos konstatētās problēmas.

(5) Komisija 2026. gada 3. jūnijā publicēja 2026. gada ziņojumu par Igauniju. Tajā tika izvērtēts, kā Igaunija īstenojusi 2025. gadā tai adresētos ieteikumus un kā tā īsteno ANP. Pamatojoties uz minēto izvērtējumu, ziņojumā par valsti tika identificētas visneatliekamākās problēmas, ar kurām saskaras Igaunija. Tajā bija arī novērtēts Igaunijas progress Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanā un Savienības pamatmērķrādītāju sasniegšanā nodarbinātības, prasmju un nabadzības, kā arī sociālās atstumtības mazināšanas jomā, kā arī progress Apvienoto Nāciju Organizācijas ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā.

(6) Padome 2025. gada 21. janvārī pēc Komisijas novērtējuma un ieteikuma pieņēma ieteikumu, ar ko apstiprina Igaunijas valsts vidēja termiņa fiskāli strukturālo plānu ([4]). Plāns aptver laikposmu 2025.–2028. gadam un atspoguļo fiskālo korekciju četru gadu garumā. Padome ieteica šādus neto izdevumu maksimālos pieauguma tempus: 7,1 % 2025. gadā, 5,1 % 2026. gadā, 3,6 % 2027. gadā un 3,2 % 2028. gadā, un tiem atbilstošie maksimālie kumulatīvie pieauguma tempi, kas aprēķināti attiecībā pret 2023. bāzes gadu, ir 9,2 % 2025. gadā, 14,8 % 2026. gadā, 18,9 % 2027. gadā un 22,6 % 2028. gadā.

(7) Krievijas agresijas karš pret Ukrainu un tā sekas ir eksistenciāls izaicinājums Eiropas Savienībai. Komisija ir aicinājusi dalībvalstis koordinēti pieprasīt Stabilitātes un izaugsmes pakta valsts izņēmuma klauzulas iedarbināšanu, lai atbalstītu ES centienus panākt strauju un būtisku aizsardzības izdevumu palielinājumu ([5]), un Eiropadome 2025. gada 6. marta sanāksmē atzinīgi novērtēja šo priekšlikumu. Saņēmusi Igaunijas lūgumu, Padome 2025. gada 8. jūlijā pēc Komisijas ieteikuma pieņēma ieteikumu, kas ļauj Igaunijai novirzīties no ieteiktajiem neto izdevumu maksimālajiem pieauguma tempiem ([6]). Laikposms, kad tiek aktivizēta valsts izņēmuma klauzula (2025.–2028. gads), ļauj Igaunijai pārskatīt valdības izdevumu prioritātes vai palielināt valdības ieņēmumus, lai ilgstoši lielāki aizsardzības izdevumi neapdraudētu fiskālo stabilitāti vidējā termiņā.

([3]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/241 (2021. gada 12. februāris), ar ko izveido Atveseļošanas un noturības mehānismu (OV L 57, 18.2.2021., 17. lpp., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj).

([4]) Padomes Ieteikums (2025. gada 21. janvāris), ar ko apstiprina Igaunijas vidēja termiņa fiskāli strukturālo plānu (OV C, C/2025/655, 10.2.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/655/oj).

([5]) Komisijas paziņojums "Aizsardzības izdevumu pieauguma iekļaušana Stabilitātes un izaugsmes paktā", Brisele, 19.3.2025., C (2025) 2000 final.

([6]) Padomes Ieteikums (2025. gada 8. jūlijs), ar ko Igaunijai ļauj novirzīties no neto izdevumu maksimālajiem pieauguma tempiem, kurus noteikusi Padome saskaņā ar Regulu (ES) 2024/1263 (Valsts izņēmuma klauzulas iedarbināšana) (OV C, C/2025/3964, 20.8.2025., ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3964/oj).

(8) Igaunija 2026. gada 30. aprīlī iesniedza 2026. gada progresa ziņojumu ([7]), informējot par ieteikto neto izdevumu maksimālo pieauguma tempu ievērošanu un tādu reformu un investīciju īstenošanu, ar kurām reaģē uz galvenajām problēmām, kas konstatētas Eiropas pusgada konkrētai valstij adresētajos ieteikumos. Gada progresa ziņojums atspoguļo arī Igaunijas pienākumu divreiz gadā ziņot par panākto progresu atveseļošanas un noturības plāna īstenošanā saskaņā ar Regulas (ES) 2021/241 27. pantu.

(9) Reālā IKP pieaugums 2025. gadā bija 0,6 %, un SPCI inflācija bija 4,8 %. Komisijas 2026. gada pavasara prognozē paredzēts, ka reālais IKP 2026. gadā palielināsies par 1,6 % un 2027. gadā – par 1,7 %, savukārt SPCI inflācija 2026. gadā plānota 4,4 % apmērā un 2027. gadā – 2,9 % apmērā.

(10) Saskaņā ar *Eurostat* sniegtajiem datiem ([8]) Igaunijas vispārējās valdības budžeta deficīts pieauga no 1,1 % no IKP 2024. gadā līdz 2,0 % no IKP 2025. gadā. Deficīta pieaugums 2025. gadā galvenokārt atspoguļo izteiktāku izdevumu dinamiku, jo īpaši publiskās investīcijas lielos infrastruktūras projektos, piemēram, "*Rail Baltica*". Pamatojoties uz prognozes termiņa datumā zināmajiem politikas pasākumiem, Komisijas 2026. gada pavasara prognozē paredzēts, ka deficīts 2026. gadā būs 4,5 % no IKP un 2027. gadā – 4,8 % no IKP. Deficīta pieaugums 2026. gadā galvenokārt atspoguļo ieņēmumu samazinājumu, jo īpaši sakarā ar iedzīvotāju ienākuma nodokļa reformu (pāreja uz vispārēju nodokļa atbrīvojuma sistēmu) un izdevumu pieaugumu, kas galvenokārt skaidrojams ar palielinātiem aizsardzības izdevumiem 5 % apmērā no IKP, un investīciju projektiem, "*Rail Baltica*". Deficīta pieaugums 2027. gadā galvenokārt atspoguļo ieņēmumu vājāku dinamiku.

(11) Saskaņā ar Komisijas aplēsēm fiskālā nostāja ([9]), kas ietver gan valsts, gan ES finansētos izdevumus, 2025. gadā bija ierobežojoša, proti, 0,5 % no IKP. Tiek prognozēts, ka tā būs ekspansīva, proti, 2,8 % no IKP 2026. gadā, un ierobežojoša, proti, 0,3 % no IKP 2027. gadā.

(12) Saskaņā ar *Eurostat* sniegtajiem datiem ([10]) Igaunijas vispārējās valdības parāds pieauga no 23,5 % no IKP 2024. gada beigās līdz 24,1 % no IKP 2025. gada beigās. Parāda attiecības pieaugums 2025. gadā galvenokārt atspoguļo valdības budžeta deficītu. Pamatojoties uz prognozes termiņa datumā zināmajiem politikas pasākumiem, Komisijas 2026. gada pavasara prognozē paredzēts, ka parāda attiecība pret IKP līdz 2026. gada beigām palielināsies līdz 26,9 % un līdz 2027. gada beigām – līdz 30,5 %. 2026. un 2027. gada pieaugums galvenokārt atspoguļo lielu un ilgstošu budžeta deficītu un pozitīvu atlikumu un plūsmu korekciju 2027. gadā.

(13) Saskaņā ar *Eurostat* datiem kopējie vispārējās valdības aizsardzības izdevumi Igaunijā 2025. gadā bija 4,2 % no IKP, kas atbilst pieaugumam par 2,1 procentpunktiem no IKP salīdzinājumā ar 2021. atsauces gadu. Saskaņā ar Komisijas 2026. gada pavasara prognozi tie 2026. gadā būs 5,0 % no IKP, kas atbilst pieaugumam par 3,0 procentpunktiem no IKP salīdzinājumā ar 2021. gadu ([11]).

([7]) 2026. gada progresa ziņojumi ir pieejami https://economy-finance.ec.europa.eu/economic-and-fiscal-governance/stability-and-growth-pact/preventive-arm/annual-progress-reports_en.

([8]) *Eurostat* euro rādītāji, 22.4.2026.

([9]) Fiskālā nostāja tiek definēta kā vispārējās valdības pamata budžeta stāvokļa izmaiņas pret iepriekšējo gadu. Ar tās palīdzību novērtē ekonomikas stimulu, ko rada fiskālā politika – gan tā, kas attiecas uz valsts finansējumu, gan tā, kas attiecas uz finansējumu no ES budžeta. Fiskālā nostāja tiek mērīta kā starpība starp i) vidēja termiņa potenciālo izaugsmi un ii) primāro izdevumu izmaiņām, atskaitot diskrecionāros ieņēmumu pasākumus un ietverot izdevumus, ko finansē ar neatmaksājamu atbalstu (dotācijām) no Atveseļošanas un noturības mehānisma un citiem Savienības fondiem.

([10]) *Eurostat* euro rādītāji, 22.4.2026.

([11]) NATO aizsardzības izdevumu definīcija atšķiras no valdības funkciju klasifikācijā (*COFOG*) lietotās aizsardzības izdevumu definīcijas. Turklāt atšķirības varētu izraisīt arī izdevumu, jo īpaši ar militāro ekipējumu saistītu izdevumu, ierakstīšanas laiks, tāpēc ka NATO pārskatos netiek ievēroti nacionālo kontu noteikumi par ierakstīšanas laiku.

(14) Savienība vēl arvien saskaras ar energoapgādes traucējumu un paaugstināta cenu svārstīguma risku, ko saasina ģeopolitiskā spriedze, kura ietekmē globālos naftas un gāzes tirgus. 2022.–2023. gada enerģētiskās krīzes laikā gūtā pieredze liecina, ka plaši pasākumi, kas nav mērķorientēti, rada lielas fiskālās izmaksas un ir sociāli un ekonomiski neefektīvi. Kopš 2026. gada februārī sākās karš Tuvajos Austrumos, Igaunija ir pieņēmusi fiskālās politikas pasākumu, lai mazinātu augsto enerģijas cenu ietekmi uz mājsaimniecībām un uzņēmumiem ([12]). Proti, degvielas un elektroenerģijas akcīzes nodokļu pieaugumu tā ir atlikusi no 2026. gada uz 2027. gadu. Saskaņā ar Komisijas 2026. gada pavasara prognozi šā pasākuma fiskālās izmaksas 2026. gadā būs aptuveni 0,1 % no IKP.

(15) Pamatojoties uz Komisijas aprēķiniem, neto izdevumi Igaunijā 2025. gadā pieauga par 2,0 % un 2024. un 2025. gada kumulatīvais pieaugums bija 5,7 %. Neto izdevumu pieaugums 2025. gadā ir mazāks par ieteikto maksimālo pieauguma tempu. Aplūkojot 2024. un 2025. gadu kopā, neto izdevumu kumulatīvais pieauguma temps arī ir mazāks par ieteikto maksimālo pieauguma tempu.

(16) Pamatojoties uz Komisijas aprēķiniem, tiek prognozēts, ka neto izdevumi Igaunijā 2026. gadā pieaugs par 12,0 % un 2024., 2025. un 2026. gada kumulatīvais pieaugums būs 18,4 %. Neto izdevumu prognozētais pieaugums 2026. gadā ir lielāks par ieteikto maksimālo pieauguma tempu un atbilst novirzei 2,8 % apmērā no IKP gada griezumā. Aplūkojot 2024., 2025. un 2026. gadu kopā, tiek prognozēts, ka neto izdevumu kumulatīvais pieauguma temps arī būs lielāks par ieteikto maksimālo pieauguma tempu un kumulatīvā izteiksmē atbilst novirzei 1,5 % apmērā no IKP. Tomēr, pamatojoties uz pašreizējām aizsardzības izdevumu aplēsēm, prognozētā novirze ir valsts izņēmuma klauzulas elastības robežās.

(17) Komisija 2026. gada 3. jūnijā nāca klajā ar ziņojumu saskaņā ar LESD 126. panta 3. punktu ([13]). Minētajā ziņojumā bija novērtēta Igaunijas situācija attiecībā uz deficīta kritēriju, jo tās plānotais vispārējās valdības budžeta deficīts 2026. gadā pārsniedz atsauces vērtību, kas ir 3 % no IKP. Ziņojumā secināts, ka, ņemot vērā visus attiecīgos būtiskos faktorus, Igaunija ir izpildījusi deficīta kritēriju. Tomēr Komisija uzskatīja, ka nav pamata sākt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru attiecībā uz Igauniju, jo Padome ir iedarbinājusi valsts izņēmuma klauzulu attiecībā uz Igauniju un prognozētais deficīts, kas 2026. gadā pārsniedz atsauces vērtību, saskaņā ar Komisijas 2026. gada pavasara prognozi ir pilnībā skaidrojams ar aizsardzības izdevumu pieaugumu kopš 2021. gada. Ņemot vērā šo novērtējumu un izskatījusi saskaņā ar LESD 126. panta 4. punktu izveidotās Ekonomikas un finanšu komitejas atzinumu, Komisija nav ierosinājusi sākt pārmērīga budžeta deficīta novēršanas procedūru.

(18) Igaunijā aizsardzības izdevumi pieaug sakarā ar augošām aizsardzības vajadzībām. Tie pieauga no 2 % no GDP 2021. gadā līdz 4,2 % 2025. gadā un, kā aplēsts, pārsniegs 5 % no IKP no 2026. gada. Tāpēc ir svarīgi, lai Igaunija vidējā termiņā un ilgtermiņā atrastu tādus stabilus ieņēmumu avotus vai izdevumus samazinošus instrumentus, kuri var atbalstīt finansējumu ne tikai aizsardzības izdevumu vajadzībām, bet arī visām strukturālo izdevumu vajadzībām, ieskaitot veselības aprūpi un ilgtermiņa aprūpi.

(19) Vispārējās valdības nodokļu ieņēmumi joprojām ir par četriem procentpunktiem zemāki nekā ES vidējais rādītājs, proti, 35,2 % no IKP 2024. gadā salīdzinājumā ar 39,4 % Eiropas Savienībā. Kopš 2024. gada ir ieviesti vairāki pasākumi ieņēmumu palielināšanai: divas reizes tika palielināta PVN likme un 2025. gadā tā sasniedza 24 %; iedzīvotāju un uzņēmumu ienākuma nodokļa likmes tika paaugstinātas līdz 22 %; akcīzes nodoklis alkoholam, tabakai un enerģijai tiks palielināts katru gadu līdz 2027./28. gadam; 2025. gadā tika ieviests jauns mehānisko transportlīdzekļu nodoklis. Lai gan minētās reformas palīdz samazināt ieņēmumu plaisu attiecībā pret ES vidējo rādītāju, tās vēl vairāk palielina atkarību no darbaspēka un patēriņa nodokļiem, kas kā daļa no IKP jau pārsniedz ES vidējo rādītāju. Tās arī var radīt nesamērīgu slogu grupām ar zemākiem ienākumiem un saasināt ienākumu nevienlīdzību. Būtu lietderīgi paplašināt nodokļu bāzi, piemērojot nodokļus, kas mazāk kaitē izaugsmei. Piemēram, ar nekustamā īpašuma nodokļiem, kas joprojām netiek pietiekami izmantoti. Nekustamā īpašuma nodokļu ieņēmumi 2024. gadā bija tikai 0,3 % no IKP, kas ir krietni zem ES vidējā rādītāja (1,8 %) un liecina, ka Igaunijā uzsvars ir likts uz zemes, nevis īpašuma aplikšanu ar nodokļiem. Nodokļu bāze tiktu paplašināta un vienlaikus tiktu mazināts mājokļu trūkums, ja pakāpeniski tiktu ieviests neapdzīvota īpašuma nodoklis. Igaunija ir veltījusi ievērojamus pūles, lai uz sniegumu balstītas budžeta izstrādes ietvaros uzlabotu izdevumu efektivitāti. Tomēr varētu uzlabot saikni starp izdevumu pārskatīšanu, efektivitātes pieaugumu un resursu pārdali. Lai to uzlabotu, būtu jāveic biežāka pārskatīšana un jāpanāk, ka gūtie ietaupījumi tiek skaidri atspoguļoti budžetā un virzīti uz prioritārām jomām.

([12]) Tas atspoguļo situāciju Komisijas 2026. gada pavasara prognozes termiņa datumā (2026. gada 4. maijs).

([13]) Komisijas ziņojums, kas sagatavots saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 126. panta 3. punktu (3.6.2026., COM (2026) 302 final).

(20) Joprojām ir būtiski sistemātiski, jēgpilni un savlaicīgi iesaistīt vietējās un reģionālās pašvaldības, sociālos partnerus, pilsonisko sabiedrību un citas attiecīgās ieinteresētās personas, lai nodrošinātu plašu līdzdalību Savienības finansēšanas instrumentu sekmīgā īstenošanā, kā arī Eiropas pusgada kontekstā.

(21) Igaunijā kohēzijas politikas programmu īstenošana, kas ietver atbalstu no Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF), Taisnīgas pārkārtošanās fonda (TPF), Eiropas Sociālā fonda Plus (ESF+) un Kohēzijas fonda (KF), pārsniedz ES līmeņa vidējo tempu gan projektu atlases, gan maksājumu ziņā. Ir svarīgi saglabāt pašreizējo tempu, vienlaikus maksimāli palielinot investīciju ietekmi uz vietas. Igaunija jau veic pasākumus saskaņā ar kohēzijas politikas programmām, lai veicinātu konkurētspēju un izaugsmi. Tomēr dažas jomas var būt vēl vairāk jāstiprina, ieskaitot tās, kas saistītas ar pastāvīgām teritoriālajām atšķirībām, ekonomikas dažādošanu un taisnīgu pārkārtošanos. Lai gan kopumā īstenošana ir laba, tās efektivitāti apdraud reģionālo datu ierobežotā pieejamība un izmantošana. Ir būtiski nodrošināt, ka ātri un efektīvi tiek īstenotas jaunās investīcijas, ko Igaunija identificējusi kohēzijas politikas fondu vidusposma pārskatīšanā, jo īpaši tās, kas saistītas ar piecām Vidusposma pārskatīšanas regulā ([14]) noteiktajām prioritātēm.

(22) Pastāvīgās reģionālās atšķirības kavē konverģenci un izaugsmi Igaunijā. Saimnieciskā darbība, augstvērtīgi sabiedriskie pakalpojumi un kvalificēts darbaspēks ir koncentrēti galvaspilsētas reģionā. Attālie un lauku reģioni saskaras ar strukturālām problēmām, kas saistītas ar mazu iedzīvotāju skaitu, demogrāfisko lejupslīdi, savienojamības problēmām un piekļuvi sabiedriskajiem pamatpakalpojumiem. Igaunija kā valsts pie ES ārējās austrumu robežas saskaras ar papildu problēmām, kas kavē tās ekonomiskās un sociālās attīstības izredzes, jo pašreizējās strukturālās problēmas saasinās. Krievijas agresijas karš pret Ukrainu palielina spiedienu uz drošību, traucē pārrobežu saimniecisko darbību un piesaista mazākas investīcijas, kā arī vēl vairāk ierobežo piekļuvi finansējumam. Cilvēku un kritiskās infrastruktūras drošības apsvērumu dēļ ir vajadzīgas investīcijas civilajā aizsardzībā, sagatavotībā un militārajā mobilitātē, kas varētu pavērt iespējas reģionu ekonomikai un vienlaikus radīt papildu spiedienu uz sabiedrisko pakalpojumu finansēšanu. Ekonomikas dažādošanas atbalstīšana un reģiona noturības stiprināšana ir īpaši svarīga Austrumviru apriņķī, kur notiek būtiskas rūpnieciskas, ekonomiskas un sociālas pārmaiņas, jo pakāpeniski tiek izbeigta degslānekļa rūpniecība.

(23) Igaunija saskaras ar vairākām problēmām, kas saistītas ar pētniecību un inovāciju, piekļuvi finansējumam, ēku energoefektivitāti, atjaunīgo enerģiju un energoapgādes drošību, ilgtspējīgu transportu, darbaspēka un prasmju piedāvājumu un sociālo aizsardzību.

(24) Lai gan Igaunijas vispārējais sniegums inovācijas jomā kopš 2017. gada ir pastāvīgi uzlabojies, uzņēmumu pētniecības un izstrādes izdevumi kā daļa no IKP joprojām ir zemāki par ES vidējo rādītāju. Tajā pašā laikā ir ievērojami palielinājies atbalsts uzņēmumu pētniecībai un izstrādei, tiešajam publiskajam atbalstam 2023. gadā sasniedzot 0,15 % no IKP, kas pārsniedz ES vidējo rādītāju. Tas ietver tādas jaunas iniciatīvas kā nacionālais lietišķās pētniecības centrs, lietišķo pētījumu un tehnoloģiju izstrādes programma *TemTA*, uz sniegumu balstīti stimuli zinātnes un uzņēmumu sadarbībai un pasākumi intelektuālā īpašuma pārvaldības un tehnoloģiju nodošanas stiprināšanai. Tomēr patentēšana ir samazinājusies, un pētniecības un uzņēmumu sadarbība joprojām ir ierobežota, kas liecina, ka publiskās investīcijas pētniecībā un inovācijā vēl nav pietiekami piesaistītas. Sadrumstalotība starp inovācijas atbalstu un plašākām atbalsta iniciatīvām maziem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) mazina politikas efektivitāti un vājina pētniecības pārvēršanu tirgus rezultātos. Minēto trūkumu novēršana, arī nodrošinot integrētākas atbalsta sistēmas un ilgstošas investīcijas lietišķajos pētījumos un lielas ietekmes jomās, piemēram, mākslīgajā intelektā, palīdzētu stiprināt inovācijas komercializāciju.

([14]) Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2025/1914 (2025. gada 18. septembris), ar ko groza Regulas (ES) 2021/1058 un (ES) 2021/1056 attiecībā uz īpašiem pasākumiem stratēģisku problēmu risināšanai vidusposma pārskatīšanas kontekstā.

(25) Finansējuma pieejamība ir būtisks šķērslis investīcijām 19 % Igaunijas uzņēmumu, vienlaikus to uzņēmumu īpatsvars, kuriem ir ierobežots finansējums, ir ievērojami lielāks nekā vidēji ES. Igaunijas uzņēmumi lielā mērā paļaujas uz pašfinansēšanu, kas atspoguļo tādas strukturālas iezīmes kā nodokļu sistēma, MVU pārsvars un pieticīga institucionālo investoru bāze. Aizvien trūkst iespēju MVU piekļūt finansējumam, un tas joprojām kavē inovāciju, pētniecības komercializāciju un resursu ziņā efektīvu tehnoloģiju ieviešanu. Lai gan Baltijas kapitāla tirgus infrastruktūras integrācija kopš 2017. gada un valsts un pārvalstisko iestāžu atbalsts ir veicinājis kapitāla tirgus, privātā kapitāla un riska kapitāla attīstību, joprojām pastāv finansēšanas ierobežojumi, kurus saasināja 2021. gada pensiju reforma, kas samazināja iekšzemes kapitāla tirgu apjomu un institucionālās investīcijas. Lai gan tādi instrumenti kā investīciju kontu režīms, mērķorientētas garantiju sistēmas un jauni finansēšanas nolīgumi, jo īpaši ar Eiropas Investīciju fondu, ir paplašinājuši piekļuvi finansējumam, pieprasījums joprojām pārsniedz piedāvājumu, par ko liecina tas, ka reģionālā atbalsta uzaicinājumos iesniegto pieteikumu skaits ātri pārsniedza pieejamo finansējumu. Finansējuma pieejamības uzlabošana, jo īpaši maziem un vidējiem uzņēmumiem ārpus lielajiem pilsētu centriem, arī izmantojot mērķorientētas garantijas un integrētāku inovācijas un uzņēmējdarbības atbalsta sistēmu, palīdzētu mobilizēt investīcijas, atbalstīt izvēršanu un paātrināt inovatīvu un resursefektīvu tehnoloģiju ieviešanu.

(26) Ēkas veido 46,1 % no valsts enerģijas patēriņa, un ir apstājušies enerģijas galapatēriņa uzlabojumi dzīvojamo ēku sektorā Igaunijā 2019.–2024. gadā. Dzīvojamā fonda zemā energoefektivitāte rada apkures izmaksas, kas patērē lielu daļu izmantojamo ienākumu, un tas īpaši smagi skar mazāk aizsargātās grupas. Finanšu instrumentu pieejamības palielināšana papildus esošajām uz dotācijām balstītajām atbalsta shēmām varētu virzīt mājokļu dekarbonizāciju un, samazinot apkures izmaksas renovētos mājokļos, panākt, ka tie ir cenas ziņā pieejami. Skaidra virzība uz dekarbonizētu un energoefektīvu dzīvojamo fondu arī palīdzēs risināt vajadzību pielāgoties klimata pārmaiņām un palielināt noturību pret krīzēm vispār.

(27) Igaunijas energoresursu struktūra ir īpaši pārorientējusies uz atjaunīgajiem energoresursiem, palielinoties no 35 % 2023. gadā līdz 40 % 2024. gadā. Tomēr, lai gan Igaunijā iegūtā degslānekļa daļa energoresursu struktūrā ievērojami samazinājās no 30 % 2023. gadā līdz 25 % 2024. gadā, tas joprojām ir Igaunijas galvenais enerģijas avots, kas kavē zaļo pārkārtošanos. Pēdējos gados gan ir samazinājušās cenas maksimumslodzes stundās, jo elektroenerģijas struktūrā arvien vairāk lielāku daļu ieņem saules enerģija (67,9 % no atjaunīgajiem energoresursiem neto elektroenerģijas ražošanā 2025. gadā, kas ir viens no augstākajiem rādītājiem ES), tomēr Igaunija joprojām ir neaizsargāta pret krasu cenu kāpumu augsta pieprasījuma periodos. Lai gan Igaunijas elektrotīkls 2025. gada februārī tika sekmīgi sinhronizēts ar ES tīklu, vēl ir jāpabeidz citi sinhronizācijas projekti, jo īpaši ar Latviju un Somiju, lai atbalstītu pārkārtošanos un uzlabotu enerģētisko drošību. Kaut arī 2025. gadā sāka darboties Igaunijas pirmā liela mēroga enerģiju uzkrājošo bateriju sistēma, ir būtiski būvēt vairāk šādu sistēmu, lai palielinātu valsts enerģētisko elastību. Tāpat jāturpina darbs, lai stiprinātu kritiskās energoinfrastruktūras noturību, jo īpaši attiecībā uz kiberdrošību un infrastruktūras uzraudzību.

(28) Resursu produktivitāti Igaunijā mazina resursietilpīgu nozaru pārsvars un ievērojama atkarība no degslānekļa (52,5 % no bruto pieejamās enerģijas Igaunijā 2023. gadā). 2024. gadā Igaunija saražoja 1,15 EUR uz kilogramu materiāla salīdzinājumā ar ES vidējo rādītāju 2,99 EUR. Resursu produktivitātes ziņā, ko mēra kā iekšzemes kopproduktu (IKP) attiecībā pret iekšzemes materiālu patēriņu, Igaunija joprojām ir viena no valstīm ar sliktākajiem rādītājiem ES un uzrāda tendenci nedaudz pasliktināties – indeksa vērtība 2023. gadā bija 127,7 un 2024. gadā – 124,7. Lai palielinātu resursu produktivitāti, Igaunijai ir jāatsakās no degslānekļa, arī turpmāk jāatbalsta biobāzēta inovācija, lai resursus pārvērstu augstvērtīgākos lietojumos, kā arī jāizstrādā un jāievieš resursefektīvas tehnoloģijas un jāuzlabo apritīgums, kas prasa ievērojamas investīcijas.

(29) Igaunijas transporta nozare joprojām ir liela siltumnīcefekta gāzu emitētāja. 2024. gadā autotransports radīja 48 % no Igaunijas kopīgo centienu emisijām, kas kopš 2005. gada ir palielinājušās par 27 %. Tam par iemeslu ir Igaunijas autoparks, kas ir vecākais ES, kā arī ar tas, ka automobiļu īpašnieku īpatsvars pārsniedz ES vidējo rādītāju. Igaunijai, lai risinātu šo problēmu un īstenotu savu 2021.–2035. gada transporta un mobilitātes attīstības plānu, ir jāīsteno pasākumi, kas veicinātu pāreju uz ilgtspējīga sabiedriskā transporta izmantošanu. Tālab ir būtiski atbalstīt virzību uz integrētiem risinājumiem un uzlabot multimodālos savienojumus un pasažieru pakalpojumus, kā arī virzīt dzelzceļa elektrifikāciju un "*Rail Baltica*" pabeigšanu. Igaunijas transporta infrastruktūra ir neaizsargāta pret klimata pārmaiņu ietekmi; tas būtu jāņem vērā, plānojot jaunas investīcijas nozarē.

(30) Ņemot vērā cilvēkkapitāla izšķirošo lomu Savienības konkurētspējas un stratēģiskās autonomijas uzlabošanā, Padome 2026. gadā ieteica dalībvalstīm rīkoties, lai steidzami risinātu savas ar cilvēkkapitālu saistītās strukturālās problēmas prasmju, izglītības un mācību jomā, kuras kavē konkurētspēju. Igaunijai adresētie 2026. gada ieteikumi var palīdzēt īstenot Padomes ieteikumu par cilvēkkapitālu Savienībā.

(31) Igaunija joprojām saskaras ar problēmām prasmju piedāvājuma stiprināšanā un pārejas uz darba tirgu uzlabošanā. Priekšlaicīga mācību pārtraukšana (2025. gadā virs 10 %) joprojām negatīvi ietekmē izglītības līmeni, bet jauniešu bezdarbs (virs 20 % 2025. gadā) un liels to jauniešu īpatsvars, kuri nemācās, nestrādā un neapgūst arodu (2025. gadā 11,2 %), norāda uz pastāvīgām grūtībām pārejā no izglītības uz darba dzīvi. Vecuma grupa no 18 līdz 24 gadiem ir īpaši pakļauta nodarbinātu personu nabadzībai. Profesionālajai izglītībai un apmācībai un augstākajai izglītībai ir svarīga nozīme prasmju pilnveidē augošās nozarēs ar augstu darbaspēka pieprasījumu. Tomēr profesionālā izglītība un apmācība kopumā joprojām nav pietiekami pievilcīga, turpretim augstākajā izglītībā trūkst absolventu nozīmīgos laukos, piemēram, *STEM*. Prasmju bāzi joprojām ierobežo lielās vecuma, sociālekonomiskās izcelsmes un izglītības līmeņa noteiktās atšķirības prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas piekļūstamībā, jo īpaši reģionos, kur notiek pāreja uz darbībām ar augstāku pievienoto vērtību. Skolas saskaras ar to, ka audzēkņu vajadzību dažādība aizvien pieaug, arī pieprasījums pēc papildu mācību atbalsta, vienlaikus ievērojams skolotāju trūkums, jo īpaši *STEM* priekšmetos un igauņu valodā kā otrajā valodā, apdraud izglītības kvalitāti un ir īpaši smags lauku apvidos. Kaut arī digitālās prasmes kopumā atbilst ES vidējam rādītājam, Igaunija vēl nav sasniegusi ES noteikto 80 % mērķrādītāju un daudzi darba ņēmēji joprojām nav apguvuši pienācīgas IKT un programmatūras prasmes, lai gan paredzams, ka augs pieprasījums pēc MI un digitālajām kompetencēm. Arī ar zaļo pārkārtošanos saistīto prasmju piedāvājums joprojām ir nepietiekams, jo vēl ir par agru tam, lai būtu redzama neseno pasākumu ietekme, arī to pasākumu ietekme, kuri tiek atbalstīti saskaņā ar ANM. Labāki nodarbinātības rezultāti būtu tad, ja tiktu uzlabots atbalsts pārejai no izglītības uz darba dzīvi, izvērstas mērķorientētas prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas iniciatīvas (arī uzrunājot mazkvalificētus un gados vecākus pieaugušos) un atbalstīta agrīna jauniešu integrācija darba tirgū. Koplīgumu aptvērums un arodbiedrību blīvums ir viens no zemākajiem ES, un pēdējos gados vājinājies trīspusējs sociālais dialogs. Palīdzēt risināt šīs problēmas varētu labāks sociālais dialogs un koplīgumu sarunas, arī ar trīspusēju iesaisti.

(32) Zemi sociālie izdevumi un sociālās aizsardzības seguma nepilnības vēl vairāk pakļauj augstam nabadzības riskam mazāk aizsargātas grupas. Minimālā ienākuma atbalsts joprojām ir salīdzinoši zems, bet kopējie sociālo pabalstu izdevumi joprojām ir zemāki par ES vidējo rādītāju (17,8 % no IKP 2024. gadā pretstatā ES vidējo rādītājam 27,3 %), un tas ierobežo sociālo pārvedumu ietekmi uz nabadzības mazināšanu. Personas ar invaliditāti, to vidū nodarbinātas personas, saskaras ar ievērojami lielāku nabadzības risku nekā iedzīvotāji kopumā (darbspējīgā vecuma iedzīvotāji ar invaliditāti 32,5 % salīdzinājumā ar 15 % personu bez invaliditātes), un tas daļēji atspoguļo salīdzinoši zemos invaliditātes pabalstus. Arī viena vecāka mājsaimniecības ir īpaši pakļautas nabadzības un mājokļu izmaksu spiedienam. Ierobežots sociālo mājokļu fonds un mājokļu cenas pieejamības problēmas vēl vairāk saasina nabadzības risku, jo īpaši mazāk aizsargātu grupu vidū. Lai gan Igaunijas iecerētā 2025.–2035. gada mājokļu politika ir pozitīvs solis, tās īstenošana būtu jāuzrauga, lai novērtētu ietekmi uz mājokļu cenu pieejamību. Minimālā ienākuma sistēmas reforma tiecas uzlabot iztikas minimuma pabalstu atbilstību un efektivitāti, taču, tā kā reforma vēl ir agrīnā posmā, tās ietekme vēl nav redzama. Neraugoties uz nesenajām reformām, Igaunijā pienācīgas pensijas joprojām ir problēma un nabadzības risks vecāka gadagājuma cilvēku vidū joprojām ir viens no augstākajiem ES. Īpaši apdraudētas ir sievietes un vecāka gadagājuma cilvēki, kuri dzīvo vieni, turklāt vecāka gadagājuma cilvēki ir pakļauti vislielākajam nabadzības vai sociālās atstumtības riskam Eiropas Savienībā. Tas ir saistīts ar ilgāku paredzamo mūža ilgumu, mājsaimniecību sastāva modeļiem un ierobežotu pārdzīvojušā laulātā pensijas ilgumu, kā rezultātā daudzas vecāka gadagājuma sievietes dzīvo vienas ar salīdzinoši zemiem ienākumiem. Nabadzības risku varētu mazināt, stiprinot pabalstu adekvātumu un paplašinot piekļuvi sociālajai aizsardzībai, kā arī uzlabojot dalību papildu pensiju līmeņos.

(33) Igaunija joprojām saskaras ar problēmām, kas saistītas ar piekļuvi veselības aprūpei un ilgtermiņa aprūpei un to pieejamību cenas ziņā, jo īpaši reģionos ārpus galvenajām pilsētu centru teritorijām un mazāk aizsargāto grupu vidū. Lai gan Igaunija ir veikusi reformas un investīcijas, lai novērstu veselības darbaspēka trūkumu, stiprinātu primāro veselības aprūpi un slimnīcu tīklu, kā arī veicinātu veselības aprūpes un sociālo pakalpojumu integrāciju, piekļuve joprojām ir problemātiska. Veselības un ilgtermiņa aprūpes publiskie izdevumi ir krietni zemāki par ES vidējo rādītāju, tādēļ ievērojami aug neapmierinātas vajadzības, palielinās personīgie maksājumi un mazinās ilgtermiņa aprūpes pakalpojumu, jo īpaši mājas aprūpes, pieejamība, kā rezultātā turpinās paļaušanās uz neformālo aprūpi, kas nesamērīgi ietekmē grupas ar zemākiem ienākumiem un palielina nabadzības risku to personu vidū, kurām nepieciešama aprūpe. Lai gan ir kvalitātes pamatnostādnes, piekļuve sociālajiem pakalpojumiem dažādās pašvaldībās ievērojami atšķiras, un augošās rindas vēl vairāk ierobežo piekļuvi. Igaunijā joprojām pastāv ievērojama nevienlīdzība attiecībā uz paredzamo mūža ilgumu un veselīgas dzīves gadiem, kas ir cieši saistīta ar sociālekonomisko statusu, izglītību, ienākumiem un dzīvesvietu. Pašreizējais sociālās veselības apdrošināšanas modelis ilgtermiņā nav finansiāli ilgtspējīgs, jo tiek prognozēts, ka novecošanas, pieaugošā pieprasījuma un darba tirgus izmaiņu dēļ izdevumi pieaugs straujāk nekā ieņēmumi. Joprojām ir ļoti svarīgi turpināt reformas, lai labāk integrētu veselības aprūpes un sociālos pakalpojumus, par prioritāti noteiktu profilaksi un nodrošinātu ilgtspējīgu finansējumu, novērstu darbaspēka trūkumu un mazinātu atšķirības piekļuvē un cenas pieejamībā.

(34) Ņemot vērā ciešās savstarpējās saiknes starp eurozonas dalībvalstu tautsaimniecībām un to kolektīvo devumu ekonomiskās un monetārās savienības darbībā, Padome eurozonas dalībvalstīm 2026. gadā ieteica rīkoties, tai skaitā izmantojot ANP, lai īstenotu 2026. gada ieteikumu par eurozonas ekonomikas politiku. Attiecībā uz Igauniju 1. ieteikums palīdz īstenot pirmo, otro un trešo ieteikumu par eurozonu, 2. ieteikums palīdz īstenot ceturto ieteikumu par eurozonu, 3. un 4. ieteikums palīdz īstenot septīto ieteikumu par eurozonu, 5. ieteikums palīdz īstenot piekto ieteikumu par eurozonu,

AR ŠO IESAKA Igaunijai 2026. un 2027. gadā rīkoties šādi.

1. Turpināt ievērot neto izdevumu maksimālos pieauguma tempus, ko Padome ieteica 2025. gada 21. janvārī, un vienlaikus izmantot elastību, ko paredz Padomes aktivizētā valsts izņēmuma klauzula. Stiprināt aizsardzības gatavību, vienlaikus nodrošinot izdevumu efektivitāti un pakāpeniski pielāgojot budžetu, lai uzturētu strukturāli lielākus aizsardzības izdevumus. Nodrošināt, ka pasākumi, kuru mērķis ir mazināt enerģijas cenu kāpuma ietekmi, ir pagaidu pasākumi, kas vērsti uz neaizsargātu mājsaimniecību aizsardzību vai energoietilpīgu uzņēmumu vajadzību risināšanu, saglabā stimulus taupīt enerģiju, un ka to fiskālās izmaksas ir saderīgas ar saistībām, kas paredzētas ES fiskālajā sistēmā. Garantēt ilgtspējīgu finansējumu izdevumu vajadzībām, arī aizsardzībai, paplašinot nodokļu bāzi, izmantojot nodokļus, kas mazāk kaitē izaugsmei, ieskaitot nekustamā īpašuma nodokļus, un saskaņā ar publisko izdevumu pārskatiem virzot izdevumus prioritārām jomām.

2. Nodrošināt saskaņā ar Atveseļošanas un noturības mehānismu īstenoto reformu un investīciju nepārtrauktību. Saglabāt īstenošanas tempu kohēzijas politikas programmās, attiecīgā gadījumā balstoties uz pārdali stratēģiskajām prioritātēm un elastības iespējām, par kurām panākta vienošanās kohēzijas politikas satvara vidusposma pārskatīšanā. Risināt unikālās sociālekonomiskās, drošības un civilās sagatavotības problēmas, kas skar reģionus pie ES ārējās austrumu robežas, tostarp pievērsties vajadzībai investēt divējāda lietojuma infrastruktūrā.

3. Labāk izmantot publiskās investīcijas pētniecībā un inovācijā un novērst šķēršļus pētniecības un inovācijas komercializācijai. Uzlabot – sevišķi mazo un vidējo uzņēmumu un ārpus galveno pilsētu teritorijām esošu uzņēmumu – piekļuvi finansējumam, arī darbības paplašināšanai, arī integrējot inovācijas un uzņēmējdarbības atbalsta sistēmu.

4. Turpināt investīcijas energorenovācijā, arī ar finanšu instrumentiem, lai samazinātu enerģijas pieprasījumu un panāktu, ka ir vairāk mājokļu par pieņemamu cenu. Samazināt vispārējo atkarību no fosilā kurināmā un degslānekļa īpatsvaru energoresursu struktūrā, ieguldot atjaunīgajos energoresursos un veicinot enerģijas uzkrāšanu. Palielināt enerģētisko drošību un noturību pret hibrīddraudiem, piemēram, garantējot pietiekamu elektrotīklu starpsavienojumu jaudu un stiprinot tīkla infrastruktūras noturību. Palielināt ilgtspējīga un mazāk piesārņojoša transporta izmantošanu, paātrinot "*Rail Baltica*" pabeigšanu un atvieglinot sabiedriskā transporta sistēmu integrāciju. Palielināt resursu produktivitāti, atbalstot resursu ziņā efektīvu tehnoloģiju ieviešanu.

5. Uzlabot prasmes, paplašinot iespējas mazkvalificētiem un gados vecākiem pieaugušajiem un stiprinot *STEM* izglītību visos līmeņos. Samazināt priekšlaicīgu mācību pārtraukšanu, novēršot skolotāju trūkumu un atbalstot tos izglītojamos, kuriem ir speciālās vajadzības. Uzlabot jauniešu nodarbinātību ar efektīvāku un aktīvu darba tirgus politiku, vienlaikus īpašu uzmanību pievēršot reģionālajām atšķirībām. Stiprināt sociālo aizsardzību, lai mazinātu nabadzības risku mazāk aizsargāto grupu vidū, palielinot pabalstu sistēmas atbilstību un efektivitāti. Lai tiktu novērstas arī reģionālās atšķirības, nodrošinot finansējumu, gādāt par pieejamu veselības aprūpi un ilgtermiņa aprūpi, kuras ir cenas ziņā pieejamas.

Briselē, 2026. gada 10. jūlijā

Padomes vārdā –

priekšsēdētājs

S. HARRIS